

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 685/2023-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Dentons Europe CS LLP, organizačnou zložkou, Bottova 2A, Bratislava, v mene ktorej koná vedúci organizačnej zložky a advokát JUDr. Peter Kubina, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3Co/29/2017 z 25. februára 2020 a rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/57/2022 z 26. apríla 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. augusta 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 26 ods. 1, 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojich práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom krajského súdu sp. zn. 3Co/29/2017 z 25. februára 2020 a rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/57/2022 z 26. apríla 2023. Navrhuje napadnutý rozsudok krajského súdu a napadnutý rozsudok najvyššieho súdu zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Okrem toho žiada priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že krajský súd v konaní o ochranu osobnosti napadnutým rozsudkom potvrdil ako vecne správny [§ 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)] rozsudok Okresného súdu Bratislava IV č. k. 16 C 328/2013-249 z 12. decembra 2016, ktorým rozhodol, že vyjadrenie sťažovateľa (žalovaného) v relácii [REDACTED] [REDACTED] odvysielané na televíznej stanici [REDACTED] Rozhlasu a televízie Slovenska [REDACTED] „[REDACTED]“ adresované na osobu [REDACTED] [REDACTED] (žalobcu) sú tvrdením nepravdivým, hrubo urážajúcim a znevažujúcim jeho osobnosť a sú neoprávneným zásahom do práva žalobcu na ochranu jeho dôstojnosti a cti (prvá výroková veta), a zároveň sťažovateľovi uložil povinnosť do 10 dní od právoplatnosti rozsudku zaslať žalobcovi

písomné ospravedlnenie nasledujúceho znenia: *«Výroky „Nech žijú komunisti a ŠTBáci, ... súdruh“, ktoré som uviedol k osobe [REDAKOVANÉ] v relácii [REDAKOVANÉ] odvysielanej na televíznej stanici [REDAKOVANÉ] Rozhlasu a televízie Slovenska dňa [REDAKOVANÉ], sú nepravdivé, hrubo urážajúce a znevažujúce osobnosť [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] sa za ich zverejnenie ospravedlňujem.»* (druhá výroková veta).

3. V konaní nebolo sporným, že v uvedenej relácii bol odvysielaný (zverejnený) krátky dokumentárny film režiséra [REDAKOVANÉ] s názvom [REDAKOVANÉ], v ktorom sťažovateľ *«pohybujúc sa na ľadovej ploche hokejového štadióna zvolal na žalobcu, ktorý stál za mantinelom: „Nech žijú komunisti a ŠTBáci!“ Žalobca v reakcii na „pozdrav“ odpovedal otázkou: „To na koho si myslel?“ Žalovaný odvetil: „Súdruh“. Žalobca: „To na mňa si myslel?“ Žalovaný: „Súdruh“. Žalobca: „To si trochu mimo chlapče, ale veľmi mimo. ŠTBáci boli iní. Ale [REDAKOVANÉ] si tam nevidel.“ Žalovaný: „Všetci vieme svoje.“».*

4. Krajský súd vychádzal z toho, že v Slovenskej republike ako nástupníckom štáte Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky je oslovenie „súdruh“ spoločnosťou bežne vnímané ako označenie člena Komunistickej strany Československa, komunistu, prípadne ako občianske oslovenie v socialistickom zriadení. Štátna bezpečnosť sa stala nástrojom represie, ovládania spoločnosti a udržiavania totalitného režimu v Československu, pričom ako „eštebáci“ sa označovali jej príslušníci alebo spolupracovníci.

5. Na pád komunistického režimu v bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republike koncom roka 1989 zákonodarca reagoval prijatím zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému, v ktorom Komunistickú stranu Československa a jej odnož Komunistickú stranu Slovenska označil za zločinné a odsúdeniahodné organizácie, ktorých činnosť smerovala k potláčaniu ľudských práv a slobôd a demokratického systému s tým, že *„Komunistická strana Československa a Komunistická strana Slovenska sú zodpovedné za spôsob vlády v našej krajine v rokoch 1948 až 1989, a to najmä za cieľavedomé ničenie tradičných hodnôt európskej civilizácie, národných a náboženských práv, za úmyselné porušovanie ľudských práv a slobôd, za justičné zločiny vykonané v politických procesoch, za teror vykonávaný proti nositeľom iných názorov, než aké zodpovedali učeniu marxizmu-leninizmu, za devastáciu hospodárstva, za zničenie tradičných princípov vlastníckeho práva, za zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely, ako aj za bezohľadné ničenie historických pamiatok, prírody a životného prostredia“.*

6. Žalobca dotknutý nepravdivými tvrdeniami sťažovateľa v konaní preukázal listom z Ústavu pamäti národa z 12. júna 2013, že jeho osobný zväzok vedený v kategórii „Preverovaná osoba“, evidovaný bývalou Štátnou bezpečnosťou v období od 25. februára 1948 do 31. decembra 1989 nie je v zmysle platnej legislatívy zväzkom spolupracovníka bezpečnostnej zložky.

7. Podľa názoru krajského súdu priemerný nezainteresovaný divák, ktorý sledoval uvedenú reláciu, z provokatívne ladeného zvolania na adresu žalobcu *„Nech žijú komunisti a ŠTBáci!“* a jeho následného oslovenia „súdruh“ objektívne nemohol nadobudnúť iný dojem (a záver) ako ten, že žalobca bol členom Komunistickej strany Československa aktívne presadzujúcim komunistický režim. Krajský súd nesúhlasil s názorom sťažovateľa, že predmetný výrok nie je možné považovať za difamujúci a nespôsobilý zasiahnuť do osobnostných práv žalobcu s akýmsi odôvodnením, že jeho prvoradým cieľom nebolo škandalizovať a ohovárať žalobcu, ale že v danom okamihu išlo

skôr o spontánne športové „podpichovanie“, ktoré je v rámci športovej rivality určite primerané. Tvrdenia sťažovateľa, že on vlastne iba v širšom kontexte kritizoval spoločnosť založenú na konexiách a neprehľadných väzbách, krajský súd považoval za „ospravedlňujúce“ výhovorky a pokusy o podanie racionálneho vysvetlenia nenáležitého spájania žalobcu s príslušnosťou k Štátnej bezpečnosti a Komunistickej strane Československa, ktoré sa v konaní ukázali ako nepravdivé. Bez ohľadu na existujúci vzájomný antagonizmus medzi stranami sporu krajský súd zhrnul, že neúčivý a verejne znevažujúci spôsob vedenia komunikácie sťažovateľa vo vzťahu k žalobcovi, ktorý je jedným z najúspešnejších hokejistov v spoločnej československej histórii (kapitán československej hokejovej reprezentácie, v domácej a svetovej verejnosti známy a rešpektovaný športovec, člen Siene slávy Medzinárodnej hokejovej federácie, Siene slávy slovenského hokeja, Siene slávy nemeckého hokeja a Siene slávy českého hokeja), je neprípustný a neospravedlňuje ho ani samotný motív sťažovateľa *„nechať na divákoch, aby sami posúdili, aký je stav medzi hokejovými legendami, aké sú vzťahy v rámci hokejového zväzu, aké boli okolnosti rekonštrukcie zimného štadióna, prípadne či existovalo donášanie na iných hokejistov pôsobiacich v národnom tíme v minulom režime a či mali alebo nemali jednotliví hokejisti privilégiá v rámci spoločnosti vyplývajúce z členstva v Komunistickej strane Československa, sympatizovania s touto stranou, spolupráce so Štátnou bezpečnosťou a či takáto skutočnosť má prednosť pred odbornosťou, schopnosťou a osobnosťou“*.

8. Odvoláciu námietku sťažovateľa, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, keď vyjadrenie žalovaného v uvedenej relácii označil ako skutkové tvrdenie, hoci (podľa názoru sťažovateľa) išlo o hodnotiaci úsudok, krajský súd nepovažoval za dôvodnú. Podľa názoru krajského súdu súd prvej inštancie objektívnym spôsobom posúdil neoprávnený zásah do osobnostných práv žalobcu, vychádzajúc pri tom z celkovej povahy a okolností konkrétneho prípadu, keď prihliadol na intenzitu, povahu a spôsob neoprávneného zásahu, na charakter a rozsah zasiahnutej hodnoty osobnosti, ako aj na trvanie a dôsledok vzniknutej nemajetkovej ujmy na postavenie žalobcu v spoločnosti. Správnosť napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie nebola spôsobilá zmeniť ani argumentácia žalovaného týkajúca sa toho, že nevykonal test proporcionality a presvedčivo nezdôvodnil existenciu naliehajúcej spoločenskej potreby, kvôli ktorej svojím rozsudkom uprednostnil ochranu osobnostných práv žalobcu pred právom sťažovateľa na ochranu slobody prejavu. Je totiž zrejmé, že v prípade vyhovenia určujúcej žalobe, ako aj morálnej satisfakčnej žalobe v podobe zaslania písomného ospravedlnenia žalobcovi nie je intenzita zásahu do práva žalovaného na slobodu prejavu významná, pričom uspokojiteľnosť práva na ochranu osobnosti žalobcu prevažuje nad takýmto nepodstatným zásahom do slobody prejavu sťažovateľa.

9. Proti uvedenému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom, keď jeho rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP], konkrétne od posúdenia, či sú napadnuté výroky žalovaného skutkovými tvrdeniami alebo hodnotiacimi úsudkami, ako aj od vyriešenia právnej otázky kolízie a konfliktu práva na ochranu osobnosti žalobcu s právom na slobodu prejavu a slobodné rozširovanie informácií sťažovateľa, kde poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/149/2009, sp. zn. 3Cdo/61/2011, sp. zn. 7Cdo/180/2012 a sp. zn. 7Cdo/13/2012. Sťažovateľ zopakoval, že súdy nižších inštancií dospeli k nesprávnemu právnomu záveru o tom, že výroky

sťažovateľa sú skutkovými tvrdeniami, uspokojili sa tým, že ak sú výroky sťažovateľa nepravdivé a sú spôsobilé zasiahnuť do osobnej cti a dôstojnosti, potom ide bez ďalšieho o neoprávnený zásah do osobnostných práv žalobcu.

10. Najvyšší súd v napadnutom rozsudku konštatoval prípustnosť dovolania, preto pristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti podaného dovolania z hľadiska uplatnenej dovolacej argumentácie.

11. Čo sa týka sťažovateľom nastolenej prvej právnej otázky, najvyšší súd poukázal na potrebu rozlišovať, či je informácia skutkovým tvrdením alebo či je hodnotiacim úsudkom, pričom aj so zreteľom na relevantnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva [(ďalej aj „ESLP“), napr. rozsudok vo veci De Haes und Gijssels proti Belgicku a rozsudok vo veci Feldek proti Slovensku), dospel k záveru, že v prejednávanom spore právne posúdenie opodstatnenosti uplatnených nárokov odvolacím súdom vo väzbe na zistený skutkový stav bolo správne, keďže krajský súd rešpektoval uvedené výkladové hľadiská, dôsledne rozlišoval medzi skutkovými tvrdeniami a hodnotiacimi úsudkami a výroky sťažovateľa posudzoval s prihliadnutím na všetky súvislosti a okolnosti, za ktorých k nim došlo, predovšetkým so zreteľom na ich podstatu a sledovaný cieľ (body 15 až 17 napadnutého rozsudku).

12. Čo sa týka sťažovateľom nastolenej druhej právnej otázky, najvyšší súd konštatoval, že limitačné klauzuly v čl. 26 ods. 4 ústavy explicitne uvádzajú dôvody obmedzenia slobody prejavu, pričom ide o obmedzenia, ktoré musia zodpovedať vždy demokratickému charakteru spoločnosti. Dôvodom takéhoto obmedzenia môže byť aj ochrana práv a slobôd iných, teda okrem iného aj záruky vyplývajúce zo základného práva na ochranu osobnosti v rozsahu garantovanom v čl. 19 ústavy a konkretizovanom najmä v § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, ktoré chránia fyzické osoby pred neoprávnenými zásahmi do ich osobnostných práv. Pokiaľ krajský súd v preskúmvanej veci pri riešení konfliktu slobody prejavu a práva na ochranu osobnosti zohľadnil, že sťažovateľ v uvedenej relácii s celoslovenskou pôsobnosťou svojimi výrokmi prekročil medze slobody prejavu a neprípustne zasiahol do chránených osobnostných práv žalobcu, nespočíva rozhodnutie krajského súdu na nesprávnom právnom posúdení veci ani nie je nesúladné s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu (sp. zn. 4Cdo/149/2009, sp. zn. 3Cdo/61/2011, sp. zn. 7Cdo/180/2012 a sp. zn. 7Cdo/13/2012), na ktorú poukázal sťažovateľ.

13. Najvyšší súd preto dovolanie zamietol ako nedôvodné (§ 448 CSP).

II.

Argumentácia sťažovateľa

14. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti [čl. 127 ústavy a § 122 a nasl. zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] trvá na tom, že jeho vyjadrenie voči žalobcovi bolo hodnotiacim úsudkom, že žalobcu v žiadnom prípade neoznačil za člena Komunistickéj strany Československa ani za príslušníka Štátnej bezpečnosti, pričom celý jeho prejav v uvedenej relácii bol jednoznačne urobený v intenciách verejného záujmu.

15. Podľa názoru sťažovateľa krajský súd v napadnutom rozsudku a najvyšší súd v napadnutom rozsudku absolútne nedostatočne posudzovali primeranosť – proporcionalitu zásahu do práva

na slobodu prejavu sťažovateľa, pričom vôbec nezohľadnili konkrétne skutkové okolnosti predmetného prípadu, a teda ich rozhodnutia sú založené na nesprávnom a arbitrárnom právnom posúdení. Ak by krajský súd a najvyšší súd starostlivo vykonali a vyhodnotili test proporcionality a zohľadnili by všetky konkrétne okolnosti predmetného prípadu, dospeli by k jasnému záveru, že intenzita zásahu do práva sťažovateľa na slobodu prejavu v porovnaní s intenzitou zásahu do práva žalobcu na ochranu osobnosti je zásadne neprimeraná a vzhľadom na porovnanie týchto dvoch kolidujúcich práv v rámci odpovedí testu proporcionality musí z ústavného hľadiska dostať prednosť právo na slobodu prejavu sťažovateľa.

16. Sťažovateľ poukazuje na to, že krajský súd v napadnutom rozsudku absolútne zmätočne posudzoval výrok sťažovateľa aj ako skutkové tvrdenie (keď sa v jeho odôvodnení primárne odvolával na nepravdivosť sťažovateľovho výroku), aj ako hodnotiaci úsudok, avšak explicitne sa k tomu nevyjadril. Na rozdiel od krajského súdu najvyšší súd v odôvodnení napadnutého rozsudku (s odkazom na body 19, 20 a 23 rozsudku krajského súdu) uviedol, že výrok sťažovateľa je hodnotiacim úsudkom, k čomu neuviedol svoje právne posúdenie.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

17. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 26 ods. 1, 2 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 a 2 dohovoru rozsudkom krajského súdu sp. zn. 3Co/29/2017 z 25. februára 2020 (body 2 až 8) a rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/57/2022 z 26. apríla 2023 (body 10 až 13).

18. Konanie pred ústavným súdom upravujú § 32 až § 241 zákona o ústavnom súde, t. j. jeho piata časť. Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak (§ 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Pri predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. To znamená, že ešte pred tým, ako sa ústavný súd môže začať zaoberať materiálnou stránkou veci, je vždy povinný preskúmať formálne (procesné) náležitosti ústavnej sťažnosti. Z toho vyplýva, že iba v prípade, ak ústavná sťažnosť spĺňa všetky zákonom ustanovené formálne a obsahové náležitosti a predpoklady, môže sa ňou ústavný súd zaoberať aj z hľadiska jej vecnej stránky (I. ÚS 187/2012, III. ÚS 349/2015, I. ÚS 106/2020).

III.1. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom krajského súdu:

19. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity. Zmysel a účel subsidiárneho postavenia ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu predstavuje v tomto kontexte *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus,

ku ktorého uplatneniu dôjde až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popretie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu, ktorého právne dôsledky sú premietnuté do § 56 ods. 2 a § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 170/2022, III. ÚS 678/2021, I. ÚS 695/2022).

20. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto ústavnú sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (I. ÚS 249/2021).

21. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP).

22. Sťažovateľ disponoval možnosťou uplatniť svoje námietky týkajúce sa procesných pochybení krajského súdu, ktorú využil podaním dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP a najvyšší súd o tomto dovolaní meritórne rozhodol rozsudkom sp. zn. 4Cdo/57/2022 z 26. apríla 2023.

23. Keďže právomoc najvyššieho súdu poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľa predchádzala oprávneniam ústavného súdu, ústavný súd ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu:

24. Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (I. ÚS 311/05). Skutkový stav a práve závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (IV. ÚS 43/04). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

25. Všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, kým uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu či dokonca popretiu iného práva alebo slobody (m. m. PL. ÚS 7/96, IV. ÚS 362/09).

26. Podstatou rozhodovania o väčšine obdobných právnych sporov je hľadanie vyváženého vzťahu medzi ústavou garantovaným právom na ochranu ľudskej dôstojnosti, osobnej cti a dobrej povesti na jednej strane a slobodou prejavu a základným právom na informácie na strane druhej. V tejto súvislosti ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre viackrát zdôraznil, že každý konflikt vo vnútri systému základných práv a slobôd (resp. ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách) treba riešiť prostredníctvom zásady ich spravodlivej rovnováhy (m. m. IV. ÚS 362/09, PL. ÚS 22/06, m. m. PL. ÚS 6/04, III. ÚS 34/07).

27. Aj podľa judikatúry ESĽP, ktorú ústavný súd konštantne zohľadňuje vo svojej rozhodovacej činnosti, sloboda prejavu predstavuje jeden zo základných pilierov demokratickej spoločnosti a jednu zo základných podmienok jej rozvoja a sebarealizácie jednotlivca. Uplatňuje sa nielen vo vzťahu k „informáciám“ a „myšlienkam“, ktoré sa prijímajú priaznivo, resp. sa pokladajú za neurážlivé a neutrálne, ale aj k tým, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú štát alebo časť

obyvateľstva. Vyžaduje si to pluralizmus, znášateľnosť a veľkorysosť, bez ktorých nemožno hovoriť o „demokratickej spoločnosti“ (Handyside proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 5493/72, rozsudok zo 7. 12. 1976, § 49).

28. Hranice akceptovateľnosti šírenia informácií týkajúcich sa osobnostnej sféry sú najširšie u verejne činných osôb, resp. u osôb tzv. „verejného záujmu“ a najužšie u „bežných“ občanov, t. j. jednotlivcov nezastávajúcich žiadnu zvláštnu funkciu alebo významnú rolu v spoločnosti. Do kategórie verejne činných osôb patria osoby, ktoré sa nejakým spôsobom podieľajú na výkone verejnej moci; sú to v prvom rade politici, sudcovia a prokurátori, ale aj predstavitelia ozbrojených zložiek, štátni zamestnanci, resp. iní verejní činitelia, ktorých konanie by „malo byť trvale predmetom skúmania a debát a malo byť otvorené kritike“ (rozhodnutie ESLP vo veci Thorgeirson proti Islandu z 25. 6. 1992, sťažnosť č. 13778/93, § 61 a rozhodnutie ESLP vo veci Janowski proti Poľsku z 21. 1. 1999, sťažnosť č. 25716/94, § 28). Do kategórie verejne známych osôb patria osoby, ktoré sa sami svojím konaním na verejnosti stali subjektami záujmu verejnosti alebo médií alebo ktoré dobrovoľne a z vlastného rozhodnutia vstúpili do verejnej sféry; medzi ne možno zaradiť umelcov, športovcov, podnikateľov, právnikov, ale aj novinárov alebo kandidátov na politické funkcie (Paturel proti Francúzsku, Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft m.b.H. proti Rakúsku, Lopes Gomez da Silva proti Portugalsku).

29. Pri dokazovaní a následnom rozhodovaní súdov, či konkrétnym prejavom došlo k zásahu do práv na ochranu osobnosti, je potrebné vždy starostlivo rozlišovať medzi skutkovými tvrdeniami a hodnotiacimi úsudkami. Každý prejav sa vo svojej podstate totiž týka buď skutkového tvrdenia (faktu, informácie), alebo hodnotiaceho úsudku (názoru, myšlienky). Niekedy prejav môže zahŕňať skutkové tvrdenie aj hodnotiaci úsudok, inokedy sa môže obmedziť len na skutkové tvrdenie alebo len na hodnotiaci úsudok. Na rozdiel od hodnotiacich úsudkov, ktoré majú subjektívny charakter a nemôžu byť predmetom dokazovania, majú skutkové tvrdenia objektívnu povahu a je možné ich objektívne verifikovať (rozhodnutie ESLP vo veci Lingens proti Rakúsku z 8. 7. 1986). Kým teda požiadavka dokázať pravdivosť hodnotiaceho úsudku je vo všeobecnosti nesplniteľná a porušuje čl. 10 dohovoru požiadavka dokázať v primeranej miere pravdepodobnosti, že skutkové tvrdenie bolo podstatne pravdivé, nie je v rozpore s čl. 10 dohovoru (rozhodnutie ESLP vo veci EUROPAPRESS HOLDING D.O.O. proti Chorvátsku z 22. 10. 2009). Pokiaľ ide o dôkazné bremeno, pre skutkové tvrdenia platí, že čím je tvrdenie závažnejšie, tým dôveryhodnejší dôkaz musí byť, najmä ak tvrdenie bolo napr. odvysielané v televízii alebo uverejnené v celoštátnom denníku s vysokým nákladom.

30. Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí Feldek proti Slovensku z 12. 7. 2001, sťažnosť č. 29032/95, posudzoval situáciu, či vyjadrenie (výrok) spisovateľa [REDAKOVANÉ] (sťažovateľa) na adresu vtedajšieho ministra kultúry Slovenskej republiky [REDAKOVANÉ] (ktorý sám vo svojej autobiografii Paragraf: Polárny kruh okrem iného napísal, že v roku 1944 vstúpil do Hlinkovej mládeže) z 29. júla 1992 pre Verejnú informačnú službu s názvom „*Za lepší obraz Slovenska – bez ministra s fašistickou minulosťou*“, publikované krátko po parlamentných voľbách v roku 1992, menovaní novej vlády a po prijatí deklarácie o suverenite Slovenska, možno považovať za skutkové tvrdenie faktu, že uvedený minister aktívne propagoval fašistické ideály. Na rozdiel od vnútroštátneho súdu (najvyššieho súdu) ESLP dospel k záveru, že sťažovateľovo vyhlásenie bolo hodnotiacim úsudkom, ktorého pravdivosť nepodlieha dokazovaniu, keďže bolo urobené v rámci slobodnej diskusie o otázke všeobecného záujmu, konkrétne politického vývoja

Slovenska v rámci historického pozadia krajiny. Vyhlásenie sa týkalo verejnej osobnosti, ministra vlády, vo vzťahu ku ktorému sú hranice prijateľnej kritiky širšie ako u súkromnej osoby s poukazom na to, že podpora slobodnej politickej diskusie je veľmi dôležitým znakom demokratickej spoločnosti. Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že prikladá najvyššiu dôležitosť slobode prejavu v kontexte politickej diskusie, a je toho názoru, že na to, aby sa ospravedlnilo obmedzenie politického prejavu, sa vyžadujú veľmi silné dôvody. V dotknutom štáte by pripustenie širokých obmedzení na politický prejav v konkrétnych prípadoch nepochybne všeobecne postihlo rešpektovanie slobody prejavu. Sťažovateľovo vyhlásenie bolo zreteľne urobené v silnom politickom kontexte, a to takom, ktorý bol kľúčový pre demokratický vývoj na Slovensku. Obsahovalo tvrdé slová, avšak nebolo bez skutkového základu. Neexistuje nič, z čoho by sa dalo vyvodiť, že bolo urobené inak ako dobromyseľne, sledujúc legitímny cieľ ochrany demokratického vývoja novoutvoreného štátu, ktorého bol sťažovateľ občanom. Uvedené zistenia viedli EŠLP k tomu, že vyslovil porušenie čl. 10 dohovoru.

31. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľa, ako aj žalobcu možno zaradiť do kategórie verejne známych osôb, pričom niet pochyb o tom, že v oblasti športu (ľadového hokeja) obaja dosiahli významné vnútroštátne, ako aj medzinárodné úspechy.

32. Čo sa týka relácie [REDAKOVANÉ], išlo o koprodukčný projekt Rozhlasu a televízie Slovenska a Českej televízie, ktorý ponúkal 26 krátkych dokumentárnych filmov od renomovaných českých a slovenských režisérov a 13 moderovaných diskusií. Tvorcovia televízneho cyklu v ňom hľadali odpovede na otázky, akú perspektívu majú dva rozdelené národy v spojenej Európe, ako sa darí ľuďom v bývalom spoločnom štáte, kde sa žije lepšie, či ktoré problémy majú Česi a Slováci spoločné. Ôsmy diel tohto televízneho cyklu s názvom „*Národné mantinely*“ sa týkal témy Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji 2013 a úlohy športu (ľadového hokeja) pre oba národy, ktorý sa pozornosť divákov snažil upútať aj tým, že „... *Pri hokeji dnes Slováci aj Česi prežívajú národnú hrdosť, konečne sú radi, že sú Čechmi/Slovákmi a majú pocit, že to spolu s nimi zdieľa celý svet. Hokej bol aj v minulosti dôležitým fenoménom nášho národného (vtedy ešte spoločného) vedomia. Žiadny iný šport neprinášal takú národnú spätosť, pocit súdržnosti. Nie je v tom všetkom zakorenené aj geografické vymedzenie hokeja, že sa hrá poriadne vlastne len tu u nás? Pred rokom 1989 išlo o porážku Rusov, dnes sú Slováci radi, keď zvíťazia nad Českom a Česi sú radi, keď zvíťazia nad Slovenskom. Je to opojenie, že o nás vie svet, aj keď hokej je všade inde (s výnimkou pár ostrovčekov mimo strednej Európy) rovnako exotický ako kriket?*“.

33. Uvedený televízny cyklus, v ktorom bolo odvysielané aj vyjadrenie sťažovateľa na adresu žalobcu, je dosiaľ verejne prístupný cez internetový portál <https://www.rtv.slovensko.sk/televizia/archiv>, pričom jeho obsah verne zachytil krajský súd v napadnutom rozsudku (bod 3), keď uviedol, že sťažovateľ, «*pohybujúc sa na ľadovej ploche hokejového štadióna zvolal na žalobcu, ktorý stál za mantinelom „Nech žijú komunisti a ŠTBáci!“ Žalobca v reakcii na „pozdrav“ odpovedal otázkou: „To na koho si myslel?“ Žalovaný odvetil: „Súdruh“. Žalobca: „To na mňa si myslel?“ Žalovaný: „Súdruh“. Žalobca: „To si trošku mimo chlapče, ale veľmi mimo. ŠTBáci boli iní. Ale [REDAKOVANÉ] si tam nevidel.“ Žalovaný: „Všetci vieme svoje.“*».

34. Limity vyjadrené čl. 26 ods. 4 ústavy explicitne uvádzajú dôvody obmedzenia slobody prejavu, pričom ide o obmedzenia, ktoré musia zodpovedať vždy demokratickému charakteru spoločnosti („opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné“). Dôvodom takéhoto obmedzenia môže byť aj

„ochrana práv a slobôd iných“, teda okrem iného aj záruky vyplývajúce zo základného práva na ochranu osobnosti v rozsahu garantovanom v čl. 19 ústavy a konkretizovanom najmä v § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, ktoré chránia súkromné osoby pred neoprávneným zásahom zo strany iných súkromných osôb alebo štátu. Takýmto zásahom môže byť aj zverejnenie nepravdivých a poškodzujúcich údajov o určitej osobe.

35. Aj z čl. 10 ods. 2 dohovoru vyplýva, že výkon práva na slobodu prejavu, pretože zahŕňa aj povinnosti, aj zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme... ochrany povesti alebo práv iných.

36. Keďže sa žalobca cítil dotknutý vyjadrením sťažovateľa na jeho adresu, zásah do práva sťažovateľa na slobodu prejavu sledoval legitímny cieľ pre účely čl. 26 ods. 4 ústavy, ako aj čl. 10 ods. 2 dohovoru, t. j. na ochranu jeho práv a slobôd, resp. na ochranu jeho povesti.

37. Sťažovateľ aj ústavnej sťažnosti trvá na tom, že jeho vyjadrenie voči žalobcovi bolo hodnotiacim úsudkom, že žalobcu v žiadnom prípade nezonačil za člena Komunistickej strany Československa ani za príslušníka Štátnej bezpečnosti, pričom celý jeho prejav v uvedenej relácii bol jednoznačne urobený v intenciách verejného záujmu (bod 14), a teda nepodlieha dokazovaniu. S uvedeným tvrdením sťažovateľa sa ústavný súd s poukazom na východiská rozhodnutia ESLP vo veci Feldek proti Slovensku z 12. 7. 2001 (bod 30) nestotožňuje.

38. Podľa názoru ústavného súdu vyjadrenie sťažovateľa na adresu žalobcu bolo skutkovým tvrdením (týkajúcim sa faktu, informácie). Sťažovateľ pri svojom „príchode“ na ľadovú plochu, ktorý snímala kamera, po prvotnom kontakte s [REDAKOVANÉ] (bývalým reprezentantom Československa v ľadovom hokeji) obrátil svoju pozornosť na žalobcu, ktorý v momente, ako zbadal, že sťažovateľ „prichádza“ na ľadovú plochu, túto opustil vzdialením sa za mantinel v snahe vyhnúť sa priamemu kontaktu, resp. akejkol'vek diskusii so sťažovateľom. Na odchod žalobcu sťažovateľ nemusel nijako zareagovať, prípadne mohol žalobcu (ktorý je o generáciu starší) len slušne pozdraviť, avšak rozhodol sa pre konfrontáciu so žalobcom podrobne opísanú v napadnutom rozsudku krajského súdu (bod 3), pričom pohrdavým tónom hlasu bez známok prejavu priateľstva prvý žalobcu oslovil, resp. pozdravil spôsobom, ako by bol žalobca jedným z komunistov a eštabákov, a následne žalobcu dvakrát priamo označil za súdruha, čo ďalej prezentoval ako všeobecne známu skutočnosť. V posudzovanom prípade neexistuje nič, z čoho by sa dalo vyvodiť, že vyjadrenie sťažovateľa na adresu žalobcu bolo urobené dobromyseľne. V historickom kontexte sa slovom „súdruh“ označovali a vzájomne oslovovali členovia komunistickej alebo socialistickej politickej strany. Ako bolo uvedené (bod 5), režim založený na komunistickej ideológii, ktorý rozhodoval o riadení štátu a osudoch občanov v bývalom Československu od 25. februára 1948 do 17. novembra 1989, bol nemorálny, protiprávny, odsúdeniahodný a smeroval k potlačeniu základných práv a slobôd. Aj po uplynutí viac ako 30 rokov od pádu komunistického režimu v bývalom Československu spoločnosť veľmi citlivo vníma krivdy ním spôsobené, preto ničím nepodložené skutkové tvrdenia fyzických osôb adresované iným fyzickým osobám, ktoré navyše čelili určitej forme perzekúcie, nemožno prehliadať ani ospravedlňovať. Sťažovateľovi bol daný náležitý procesný priestor, aby sa mohol vyjadriť k tvrdeniam žalobcu, ako aj ku všetkým vykonaným dôkazom, avšak (na rozdiel od protistrany) sťažovateľ svoje vyjadrenie na adresu žalobcu žiadnym spôsobom nepreukázal.

39. Súčasťou práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je povinnosť súdu akceptovať dôvody prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku uvádzané sťažovateľom, v dôsledku čoho ich „nerešpektovanie“ súdom ani nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie označeného práva. V inom prípade by totiž najvyšší súd stratil možnosť posúdiť, či zákonné dôvody prípustnosti alebo neprípustnosti podaného dovolania vôbec boli naplnené (I. ÚS 145/2010).

40. Ústavný súd považuje záver najvyššieho súdu o zamietnutí dovolania sťažovateľa za ústavne konformný a udržateľný, a to napriek tomu, že v odôvodnení napadnutého rozsudku (s odkazom na body 19, 20 a 23 rozsudku krajského súdu) nesprávne uviedol, že výrok sťažovateľa je hodnotiacim úsudkom, na čo poukázal sťažovateľ v ústavnej sťažnosti (bod 16).

41. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

42. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. decembra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu